

Верховний
Суд

ОГЛЯД РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

За період з 06.04.2020 по 10.04.2020

2020/14

Огляд рішень Європейського суду з прав людини

Дата прийняття:	09/04/2020
Дата набуття статусу остаточного:	09/04/2020 (Комітет)
Назва:	<u>CASE OF LŐCSEI AND OTHERS v. HUNGARY</u> <i>(Applications nos. 48990/16 and 2 others – see appended list)</i>
Зміст:	Заявники у цій справі скаржились на надмірну тривалість судових проваджень у їхніх цивільних справах. Один із заявників також порушував питання про дотримання статті 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Конвенція) у зв'язку з цим.
Констатоване порушення (стаття):	Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд). Порушення статті 13 Конвенції (право на ефективний засіб правового захисту).
Дата прийняття:	09/04/2020
Дата набуття статусу остаточного:	09/04/2020 (Комітет)
Назва:	<u>CASE OF FARKAS AND OTHERS v. HUNGARY</u> <i>(Applications nos. 19970/19 and 2 others – see appended list)</i>
Зміст:	Заявники у цій справі скаржились на надмірну тривалість їхнього досудового тримання під вартою.
Констатоване порушення (стаття):	Порушення пункту 3 статті 5 Конвенції (право на свободу та особисту недоторканність) у зв'язку із надмірною тривалістю досудового тримання під вартою.
Дата прийняття:	09/04/2020
Дата набуття статусу остаточного:	09/04/2020 (Комітет)
Назва:	<u>CASE OF ILCHENKO v. UKRAINE</u> <i>(Application no. 65400/16)</i>
Зміст:	Заявник скаржився на неотримання ним належної медичної допомоги під час ув'язнення.
Констатоване порушення (стаття):	Порушення статті 3 Конвенції (заборона катування) у зв'язку з неотриманням належної медичної допомоги під час ув'язнення.

Дата прийняття:	09/04/2020
Дата набуття статусу остаточного:	09/04/2020 (Комітет)
Назва:	CASE OF YUVCHENKO AND OTHERS v. UKRAINE <i>(Applications nos. 32529/18 and 5 others – see appended list)</i>
Зміст:	Заявники скаржились на встановлену законом заборону купівлі-продажу або іншим способом відчуження земель сільськогосподарського призначення.
Констатоване порушення (стаття):	Порушення пункту 1 Першого протоколу до Конвенції (захист власності).
Дата прийняття:	09/04/2020
Дата набуття статусу остаточного:	09/04/2020 (Комітет)
Назва:	CASE OF DYKUSARENKO v. UKRAINE <i>(Applications nos. 7218/19 and 17854/19)</i>
Зміст:	Заявник у цій справі скаржився за статтями 3 та 13 Конвенції щодо неналежних умов ув'язнення та відсутності ефективного засобу правового захисту в системі національного законодавства. Заявник також подав іншу скаргу за пунктами 3, 5 статті 5 та пунктом 1 статті 6 Конвенції.
Констатоване порушення (стаття):	Порушення статті 3 Конвенції (заборона катування). Порушення статті 13 Конвенції (право на ефективний засіб правового захисту). Порушення пункту 3 статті 5 Конвенції (право на свободу та особисту недоторканність) у зв'язку із надмірною тривалістю досудового тримання заявника під вартою. Порушення пункту 5 статті 5 Конвенції у зв'язку з відсутністю або неналежною компенсацією шкоди заявникові за його незаконне затримання або ув'язнення. Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд) у зв'язку із надмірною тривалістю кримінального провадження.
Дата прийняття:	17/03/2020

Дата набуття статусу остаточного:	17/03/2020 (Палата)
Назва:	<u>Yevgeniy Mikhaylovich SHMELEV against Russia and 16 other applications (decision)</u> (Application no. 41743/17)
Зміст:	<p>Ця справа стосувалася прийняття Російською Федерацією закону наприкінці 2019 року в контексті провідних рішень ЄСПЛ щодо неналежних умов ув'язнення.</p> <p>Закон дозволяє ув'язненим вимагати компенсацію за неналежні умови ув'язнення.</p> <p>В цьому рішенні ЄСПЛ визнав неприйнятними 6 із 17 заяв у справах, що стосуються заявників, чий строк перебування під вартою або ув'язнення вже було завершено.</p> <p>Суд постановив, що новий компенсаційний засіб був ефективним в тому разі, коли більше не вимагалось інших засобів правового захисту, зокрема, у всіх випадках досудового тримання під вартою в минулому або в деяких випадках ув'язнення у виправних колоніях, що становило порушення національного законодавства. Шестеро заявників, які належали до цих категорій, мали використати новий засіб правового захисту на національному рівні перед тим, як їхні заяви могли бути розглянуті Судом. Їхні скарги були визнані неприйнятними у зв'язку з невичерпанням національних засобів юридичного захисту.</p> <p>Суд підкреслив, що він буде застосовувати такий підхід до всіх аналогічних заяв. Заявники, які належать до двох згадуваних вище категорій, чії скарги перебували на розгляді ЄСПЛ під час набрання законом чинності, мають до 17 липня 2020 року звернутись із заявами про компенсації за новою схемою.</p> <p>Більше того, Суд одноголосно вирішив призупинити розгляд 11 заяв, які залишились, та звернутися до сторін із проханням надати додаткові заперечення для з'ясування ефективності засобу правового захисту щодо інших видів ув'язнення, що мали місце в минулому, та щодо інших видів засобів правового захисту для покращення ситуації осіб, які продовжують перебувати в ув'язненні.</p> <p><i>Обставини справи</i></p> <p>Заявниками є 17 громадян Російської Федерації, які ув'язнені / були ув'язнені в місцях позбавлення волі до або після їхнього засудження у кримінальних провадженнях.</p> <p>Семеро заявників перебувають / перебували в установах досудового тримання під вартою, тоді як інші 10 заявників перебувають / перебували у виправних колоніях після їхнього засудження.</p>

Всі вони подали заяви до Суду, в яких вони скаржились на неналежні умови ув'язнення, зокрема переповненість камер. Ув'язнення деяких заявників завершилось на час обміну запереченнями між сторонами у справі в ЄСПЛ, тоді як інші заявники продовжують перебувати в місцях позбавлення волі. Близько 1450 аналогічних заяв проти Російської Федерації, які стосуються досудового тримання під вартою, і близько 3600 заяв щодо умов перебування під вартою після постановлення вироку очікували розгляду ЄСПЛ у березні 2020 року. Новий закон – Закон про компенсацію – було прийнято в грудні 2019 року, він набрав чинності з 27 січня 2020 року та передбачав, що будь-який ув'язнений, який стверджує, що його / її умови ув'язнення становлять / становили порушення національних або міжнародних стандартів, міг вимагати компенсацію в суді.

Цей закон було прийнято в контексті провідних рішень Суду у справах *Ananyev and Others v. Russia* 2012 року (application nos. 42525/07 and 60800/08) та *Sergey Babushkin v. Russia* 2013 року (no. 5993/08), які стосувалися неналежних умов досудового тримання під вартою та ув'язнення у виправних колоніях відповідно.

Уряд надав інформацію про новий закон та інші зміни на національному рівні, що спрямовані на покращення неналежних умов ув'язнення, а також подав клопотання до Суду про розгляд нового закону як нового засобу правового захисту щодо скарг на умови ув'язнення. Заявники не погодилися з цим або не надали своїх коментарів щодо цього.

Рішення Суду

По перше, Суд нагадав про реформи, проведені декількома Державами – членами Конвенції для виправлення неналежних умов тримання під вартою. Суд повторив, що існує два види заходів (виконання рішень ЄСПЛ у цьому аспекті): покращення умов тримання під вартою (превентивні засоби правового захисту) та компенсація будь-якої спричиненої шкоди (компенсаційні засоби правового захисту). Суд підкреслює, що превентивні та компенсаційні заходи є взаємопов'язаними і задля їх ефективності мають поєднуватися.

Проте ці два види заходів правового захисту можуть бути розглянуті окремо. Таким чином, Суд обмежився висновком стосовно Закону про компенсації лише щодо ув'язнення в минулому та вирішив, що ефективність будь-якого превентивного засобу правового захисту ще має бути оцінена.

Зокрема, Суд дійшов висновку, що Закон про компенсації є, в принципі, належним та ефективним засобом для відшкодування шкоди у випадках, пов'язаних із неналежними умовами досудового тримання під вартою, та в деяких випадках ув'язнення у виправних

колоніях, де такі умови, ймовірно, порушують національне законодавство.

Засіб правового захисту мав необхідні процесуальні гарантії, пов'язані зі змагальністю судового розгляду, був прямо доступний особам, яких він стосувався, та надавав розумні шанси на успіх. Більше того, не було жодних підстав вважати, що такі вимоги не будуть розглянуті у розумний строк, і що присуджена компенсація буде несумісна з Конвенційними стандартами або що вона не буде своєчасно виплачена.

Більше того, Закон про компенсації супроводжувався вказівками та роз'ясненнями Верховного суду. В ньому були також враховані нещодавні зміни національного законодавства та практики, спрямовані на покращення неналежних умов тримання під вартою, в тому числі набрання чинності новим Кодексом адміністративного судочинства у 2015 році та внесення змін до Кримінального кодексу, таких як, наприклад, запровадження правила, за яким час досудового тримання під вартою враховувався для зменшення тривалості ув'язнення у виправних колоніях для значної категорії засуджених.

Суд дійшов висновку, що новий компенсаційний засіб правового захисту має розглядатись як ефективний засіб, що використовується стосовно осіб, які перебували під вартою в минулому, у випадках, коли національним законодавством було встановлено норму особистого простору на кожного засудженого, який був на межі мінімального рівня суворості для нелюдського або такого, що принижує людську гідність, поводження відповідно статті 3 Конвенції (3 кв. м особистого простору на одного засудженого, рекомендованого в рішенні Великої Палати у справі *Muršić v. Croatia*, заява no. 7334/13), або де умови ув'язнення були на рівні, нижчому від національних стандартів.

Суд дійшов висновку, що це мало місце у справах шести заявників (nos. 66806/17, 17991/18, 19294/18, 21542/18, 31682/18 та 32545/18). Ці заявники, які подали обґрунтовані скарги на порушення своїх прав щодо неналежних умов досудового тримання під вартою в минулому або ув'язнення у виправних колоніях, можуть наразі скористатися Законом про компенсації для отримання відшкодування перед зверненням до Суду. Їхні скарги за статтями 3 та 13 Конвенції були визнані неприйнятними у зв'язку із невичерпанням нових національних засобів юридичного захисту.

У світлі перехідних положень Закону про компенсації всі особи, чії скарги перебували на розгляді Суду на час набрання чинності цим Законом або були визнані неприйнятними з причин невичерпання національних засобів юридичного захисту, можуть впродовж 180 днів використати зазначений засіб правового захисту. З огляду на це

Суд вирішив поширити такий підхід на всі аналогічні скарги, що стосуються досудового тримання під вартою в минулому або ув'язнення у виправних колоніях в минулому з порушенням внутрішніх стандартів.

Проте у випадку встановлення національним законодавством стандарту, який був імовірно несумісним з Конвенцією, а саме 2/2,5 кв. м особистого простору на кожного засудженого у виправних колоніях, ефективність нового компенсаційного засобу правового захисту не була чіткою, навіть щодо тримання під вартою в минулому. Це мало місце у справах інших трьох заявників (nos. 41743/17, 60185/17 та 14988/18).

Таким чином, Суд вирішив призупинити розгляд цих заяв та звернутися до сторін із проханням надати письмові заперечення для з'ясування ефективності засобу правового захисту щодо цього виду ув'язнення, що мав місце в минулому.

Суд також вирішив призупинити розгляд інших восьми заяв щодо випадків тримання під вартою, яке продовжується (заявники, чії досудові тримання під вартою або ув'язнення після постановлення вироку не завершено: nos. 74497/17, 75804/17, 77181/17, 77265/17, 1249/18, 9152/18, 19837/18 та 29155/18), оскільки у розпорядженні Суду недостатньо матеріалів для оцінки ефективності доступних превентивних засобів правового захисту.

Дійсно, ефективність судового засобу правового захисту, передбачена Кодексом адміністративного судочинства, ще має бути оцінена, зокрема, щодо широко розповсюдженого характеру переповненості пенітенціарних установ. Сторонам було запропоновано надати письмові зауваження і з цього приводу.

В очікуванні розгляду зазначених вище питань та прийняття національними органами влади (під контролем Комітету Міністрів) необхідних заходів на національному рівні Суд вирішив не розглядати жодну із заяв, про які не було повідомлено Уряд, в яких єдиною чи основною скаргою була переповненість камер чи інші аспекти неналежних побутових умов під час досудового тримання під вартою чи ув'язнення після постановлення вироку в пенітенціарних установах Російської Федерації.

Таким чином, Суд може в будь-який момент визнати таку заяву неприйнятною чи вилучити заяву з реєстру справ (наприклад, у випадку дружнього врегулювання між сторонами або вирішення питань іншими способами) відповідно до статей 37 чи 39 Конвенції. Проте Суд може продовжити розгляд заяв, про які вже було повідомлено Уряд держави-відповідача.

Констатоване порушення (стаття):	Суд об'єднав заяви 66806/17, 17991/18, 19294/18, 21542/18, 31682/18 та 32545/18 і визнав їх неприйнятними. Вирішив відкласти розгляд заяв 41743/17, 60185/17, 74497/17, 75804/17, 77181/17, 77265/17, 1249/18, 9152/18, 14988/18, 19837/18 та 29155/18.
----------------------------------	--

Огляд рішень Європейського суду з прав людини. Рішення за період з 06.04.2020 по 10.04.2020 / Відпов. за вип.: О. Ю. Тарасенко, Д. П. Мордас, Р. Ш. Бабанли. – Київ, 2020. – Вип. 14. – 8 стор.

Застереження:

1. Огляд окремих судових рішень, зокрема й їх переклад, здійснюється працівниками департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду з використанням матеріалів, розміщених на вебсайтах Європейського суду з прав людини:

<https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>,

<https://hudoc.echr.coe.int>.

2. Огляд рішень здійснюється з метою ознайомлення з їх коротким змістом. Для повного розуміння суті висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним на вебресурсах Європейського суду з прав людини.

3. Інформація має суто допоміжний та довідковий характер та не має на меті висвітлити суть усієї проблематики, яка вирішується відповідними судовими рішеннями.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua